

MÚZEUM – KOZMŰVELŐDÉS

Az MSZMP KB tudománypolitikai irányelveivel kapcsolatos Szolnok megyei múzeumi feladatokról

Amikor a múzeumoknak a közművelődésben betöltött szerepéről szó esik, rendszerint a kiállítások és a látogatók számát említik, de ritkán olvashatunk vagy hallhatunk arról, hogy a múzeumok régészeti, történeti, néprajzi, stb. kiállításai milyen tudományos kutatómunka szintéziseként kerülnek a látogatók elé. Még kevesebben tudnak arról, hogy a felszabadulás óta az anyagi kultúra emlékanyaga milyen óriási mennyiségben került a múzeumok gyűjteményeibe. S hogy az országos múzeumokban folyó kutatómunkákhoz mennyire felzárkózott ma már a megyei múzeumok jórésze.

Igen sokat jelentett e téren a múzeumok tanácsi kezelésbe vétele is. A végrehajtóbizottságok ugyanis legtöbb helyen az intenzív tudományos munka követelményét szabták feladatul a múzeumoknak, megteremtve annak anyagi és személyi feltételeit. Így a megyei múzeumok zömükben tudományos kutatóintézményekké fejlődtek. Kutatási feladataikat főként regionális szerepkörük határozza meg, de részt vállalnak országos feladatok megoldásában is.

A múzeumok tudományos munkájának fejlődése magával hozta, hogy a közművelődés területén a honismereti-helytörténeti munkának egyik legerősebb bázisává fejlődtek.

Az alábbiakban a Szolnok megyei múzeumok munkájáról számolunk be vázlatosan. Tesszük ezt abból a megfontolásból, hogy – mintegy számvetésként – a felszabadulás 25. évfordulója alkalmából felmérjük a megtett utat és meghatározzuk az elénk táruló feladatokat. Ez egyben az MSZMP KB Tudománypolitikai Irányelveivel kapcsolatos Szolnok megyei múzeumi feladatokat is magában foglalja.

* * *

A szolnoki múzeumban a felszabadulás után megindult gyűjtő- és tudományos munka abból a helyzetből és oly irányban határozta meg feladatait, hogy számolt a megye sajátos helyzetével. A megyeszékhelyen nincs egyetem, amelynek tanszékei a tudományos munkát végzik és az egyetemi hallgatók révén tudomány-szervezési feladatokat is ellátnak. Ezért a szolnoki múzeum 1945-től kezdve – szerény lehetőségéhez képest – vállalkozott a megye előtt álló helytörténeti, helyismereti feladatok végzésére és részbeni irányítására. 1954-ben a Magyar Történelmi Társulat Szolnok megyei szervezetének megalakulásakor ismertettük a múzeumnak azt a távlati tervét, amely a helytörténet-kutatók bekapcsolásával, a rendelkezésre álló lehetőségeket felhasználva, egy-éges elgondolás szerint igyekezett a megye helytörténeti kérdéseinek megoldására.

Abból az elgondolásból indultunk ki, hogy mivel Szolnok megye 1876-ban lett újra önálló megye és Szolnok ugyanakkor megyeszékhely, a milléniumi idők pozitívista történeti kutatását elvégeztetni még nem tudta, mert a megye új szervezetének kiépítése (székház, törvényszék, kórház, stb.) igénybe vette minden energiáját. Így Szolnok megye azon kevés megyék közé tartozik, amelynek monográfiája Magyarország vármegyéi sorozatban nem jelent meg. A század elején más városokban megindult helytörténeti folyóiratok és kiadványok nem jelentek meg Szolnokról és a megyéről. A két világháború között jelent ugyan meg, főképp üzleti vállalkozásként egy monográfiának nevezett kiadvány Schefftsik György szerkesztésében, azonban ez a korabeli szakkritikák részéről is igen gyengének és sikerületlennek találtatott.

A *Jászság életrajza* című település-földrajzi értékes kiadvány – Fodor Ferenc től – 1943-ban jelent meg és a Jászság település-történetére ma is jól használható, de könyvtárakban is alig fellelhető kiadvány.

A szolnoki múzeum, Dr. Balogh Béla kezdeményezésére megjelentette Botár Imre: *Szolnok települési, népesedési és gazdasági viszonyai a XVIII. században* c. kiadványát, amely a korabeli kritikákban nagy elismerésben részesült, gazdasági és egyéb megállapításai ma is megállják a helyüket.

A felszabadulás után a szolnoki múzeum ezt a kezdeményezést folytatva a „Szolnoki csata” százéves évfordulója alkalmával megjelentette az 1848–49-es szabadságharc szolnoki eseményeit részletező, Szolnoki csata című rotaprintes kiadványát Kaposvári Gyula munkájaként.

A megye őstörténetének megismeréséhez igen kiterjedt régészeti gyűjtő- és feltáró munkát indítottunk az építkezések és földmunkák alkalmával felszínre került leletanyag megmentésére. Leletmentő ásatásaink Szolnok megye, nagyrészt fehér foltnak ismert területén a szebbnél-szebb régészeti leleteket hozták felszínre. Első alkalommal 1954-ben A szolnoki vár 400 éve című kiállításon kerültek az értékes hódoltságkori leletek állandó jellegű kiállításra Szolnokon a múzeum új kiállítótermében. Előzetes történeti kutatómunkánk arra irányult, hogy a szolnoki vár 1552-es barcaival, a vár építésével kapcsolatos anyagot tárjunk fel, s kiállítás, valamint kisebb publikációkon keresztül a szolnoki vár történetét megismertessük.

Mint már említettük, 1954-től szervezettebbé sikerült a helytörténeti kutatómunkát tenni, gyűjtőpályázatok és múzeumi kiadványok segítségével is. Ezért adtuk ki – a Jászkunsági füzetek sorozatban¹ – Betkowsky Jenő: *Fabajók a Tiszán* című, a tiszai közlekedés és a tiszai hajóséletet részletesen bemutató tanulmányát.

Ugyancsak a Jászkunsági füzetek sorozatban adtuk közre Dr. Györffy Lajos: *Adatok az Alföld törökkori településtörténetéhez címen, az 1571-es szolnoki török adóösszeírás magyar szövegét*, amely a Tiszától keletre a megye és tágabb értelemben vett Alföld lakosságához, népesedéséhez adott nagyon sok anyagot. A füzet bevezető tanulmánya viszont arra is jó volt, hogy a megye 16–17. századi történetéről átfogó képet nyújtson. S így a helytörténeti kutatók hasznos segítséget kaphattak kutatómunkájukhoz.

Ez a forráskiadvány ugyanis közreadta 1571-ből a településeken élők neveit – amely lényegében a török pusztítás előtti helyzetet tükrözi – s a 18–19. századi összeírások felhasználásával az egyes településeken a családnevek összehasonlítása révén feleletet kaphatnak a helytörténettel foglalkozó pedagógusok arra a kérdésre, hogy a községük lakossága kipusztult-e a török hódoltság alatt, vagy pedig az elmenekült lakosság egy része visszatelepedett. A helytörténeti kutatók részadatainak összegezése pedig választ adhat az Alföld településtörténetének egyik fontos kérdésére.

Ugyancsak Györffy Lajos munkája révén készült a türkevei múzeum 10. évfordulójára egy emlékkönyv történeti és néprajzi tanulmányokkal.

A helytörténeti kutatómunkához sok lehetőséget kínált a TIT Szolnok megyei szervezete kiadásában megindult Jászkunság című folyóirat, mely 1954-től – részben szerkesztésünkben – Szolnok megye helytörténetére, helyismeretére vonatkozó igen értékes, egyes esetekben országos jelentőségű tanulmányokat és közleményeket jelentetett meg, s így fórumává vált a megyében helytörténettel foglalkozóknak.

Most, 15 év múltán – csak a történeti vonatkozású cikkeket megvizsgálva – örömmel állapíthatjuk meg, hogy Szolnok megye történeti, s különösen a legújabbkori történetéhez igen gazdag és használható anyag jelent meg a folyóirat hasábjain. De más tudományágak vonatkozásában is csaknem ugyanez mondható. A folyóirat cikkírói között rendszeresen megtalálhatók a múzeumok munkatársai is.

1958-tól a múzeum szervezettebben végezte a megye történetének kutatását. A Damjanich János Múzeum Közleményei sorozat 1. számaként² megjelentettük Soós Imre: A jobbágyföld helyzete a szolnoki Tiszatájon c. tanulmányát, amely 1711-től 1780-ig a város és a megye 18. századi, a török utáni újratelepülés történetét és forrásait adta közre, segítve ezzel is a helytörténeti kutatók munkáját.

A megyei és városi tanács segítségével több alkalommal pályázatokat szerveztünk, s a legjobb pályamunkákat meg is jelentettük. A kiadványok felsorolása az anyag nagy száma miatt nem is könnyű feladat. Igen jelentős eredménynek számít a TIT munkaközösség munkájaként a megyei pártbizottság agit. prop. osztálya kiadásában megjelenő *Szolnok megye 1918/19-ben* című tanulmány, amelynek megállapításai ma is igen jól használhatók.

1960-tól kezdve a szolnoki múzeum létszáma bővült s a tudományos kutatómunka rendszeresebbé vált, igen sokat jelentett e téren az a körülmény, hogy 1962. július 1-től a Művelődésügyi Minisztériumtól a múzeumok a Szolnok megyei tanácshoz kerültek, s megalakult a megye összes múzeumát irányító és összefogó Szolnok megyei Múzeumok Igazgatósága.

A decentralizálás lehetőséget adott anyagiakban is, hogy szervezettebben végezhessük a múzeumi tudományos munkát. *Régészeti kutatásaink erőteljesebben, nagyobb föltáró munkákkal fokozódtak, megindult a Szolnok megyei Néprajzi Atlasz gyűjtőmunkája 1962-ben, egy korszerű megyei monográfia előfeltétele.*

A második ötéves terv időszakában Szolnok megye múzeológusai a megye minden községéről, városáról elkészítették a népi műemléki felvételeket, s ezzel a megye népi építkezését rögzítették rajzokban, fotókban, térképekben. *Megindult a térképes földrajzi-névgyűjtés is, amely közbejött újabb feladatok miatt átmenetileg szünetel. A múzeumi munkák tudományos részének fontosabb fejezetei akadémiai témaként folytak.*

A múzeumi kiadványok sokrétűbbekké válnak, s megindulnak az adattári sorozat füzetei is. Elkészül Szolnokon és Jászberényben az állandó régészeti-történeti komplex kiállítás is.

A harmadik ötéves terv fő munkafeladataként – a már említett tényből kiindulva, hogy egyetem nem lévén Szolnokon – a múzeumra komolyabb kutatási feladatok várnak, 1964-ben a megyei tanács támogatásával megindítottuk a Tisza II. Vízlépcső régészeti kutatását a Nemzeti Múzeummal közösen, amely 1965-től kezdve a Művelődésügyi Minisztérium Tudományos Kutatási-Fejlesztési Alapja támogatásával országos viszony-

latban is kimagasló régészeti eredményeket hozott, és a szolnoki múzeumot az Alföld egyik legnagyobb és legértékesebb gyűjteményévé fejlesztette. A régészeti feltárások eredményeképpen bebizonyosodott, hogy Szolnok mint átkelőhely, az őskortól kezdve minden korban alkalmas volt telededésre és a különböző korok régészeti emlékanyagát a jégkorszaktól kezdve Szolnok területén meg is találtuk. Ez azt jelenti, hogy Budapesten kívül szinte nincs az országnak olyan exponált helye, amelyet az őskortól kezdve olyan rendszeresen felkerestek volna a különböző népek.

A régészeti kutatásoknak egyik feladatuként régészeti lelet-kataszter munkái folynak, amelyek a megye településtörténeti képéhez nélkülözhetetlenek.

A megye sajátos történeti-néprajzi problémáját, a kunok régészeti hagyatékát jelentős ásatásokkal igyekszünk föltárni. Biztató eredményei nemcsak a megye területének megismerését segítik, hanem az országos kutatásokhoz is igen fontosak.

A Jászdózsza-Kápolnabalmi bronzkori telep az Alföld legépebben fennmaradt lelőhelye, amely a bronzkor kronológiájának meghatározásához igen jól használható. Az elmúlt és folyó évi föltárások kora Árpád-kori faragott kövekből álló templom maradványait is felszínre hozták.

A Nemzeti Múzeummal közösen folyik a szolnoki várispánság területén előkerült honfoglaláskori és Árpád-kori leletanyag földolgozása.

Mindezen alapozó, kutató munkák előkészítői a IV. ötéves terv múzeumi főfeladatának, a monografikus feldolgozásnak. Az ehhez elkészített javaslatokat a megyei művelődésügyi osztályhoz felterjesztettük a múzeumi szervezet IV. ötéves tervének munkatervi javaslatoként tudományos vonatkozásban.

1967-től kezdve a múzeumi szervezet az évfordulókkal kapcsolatos megyei feladatokat igyekezett segíteni, s véleményünk szerint eredményesen, értékes forráskiadványok, feldolgozások közreadásával.

A tanácsköztársaság helyi történetéhez *faksimile kiadásban* 240 oldalon a Szolnok megyei Múzeumok Adattára sorozatban³ megjelentettük a *Szolnoki Munkás című 1919-es napilap* ritkaságszámában elő példányait. S ez a forráskiadvány, mivel levéltári anyagunk rendkívül hiányos, nemcsak helytörténeti szempontból jelentős, hanem az országos kutatás számára is lehetővé teszi a tiszai front harcaiban oly fontos szerepet játszó város történetének megismerését.

A Szolnok megye 1944/45-ös eseményeiből, valamint a Szolnok 25 éve című kötetek a felszabadulási évfordulók tudományos és ismeretterjesztési rendezvényeihez nyújtottak sok segítséget – a Megyei Operatív Bizottság megállapítása szerint.

A Jász Múzeum kiadásában rotaprintes és nyomdai kivitelben Jászberény 1918/19-es történetével, valamint a felszabadulás utáni időszak történetével foglalkozó monografikus feldolgozások jelentek meg.

Az évfordulós kiadványok mellett azonban régibb korokról sem feledkeztünk meg, így a *Jászsági füzetek sorozatban*⁴ megjelentettük a *desterkiadás folytatásaként az azóta elhunyt kiváló turkológus, Dr. Fekete Lajos kézíratos munkáját: A batvani szandzsák 1550. évi adóösszeírása* címen, amely az egész Jászság középkori népesedéstörténetéhez nyújt hasznos segítséget.

Ezeknek kiadását jelentős mértékben könnyíti és gazdaságosabbá teszi a *múzeumhoz beszerzett xerox-gép* és az 1969. évben beszerzett *rota-gép*, amely viszonylag olcsó

előállítási lehetőséget biztosít múzeumi kiadványainkhoz, nyomdatechnikailag is megfelelő minőségben.

A múzeumi kiadványaink közül a *Damjanich János Múzeum Közleményei sorozatban* jelentjük meg a *község-monográfiákat*. Több esetben helytörténeti kutatók pályadíjnyertes munkáit. Ilyen például *Kunmadaras története* c. kiadvány, amely *valójában egy község történetét öleli fel, de beleágyazva a Nagykunsgába, egyúttal ennek – a múltban kiváltságokkal rendelkező területnek – a történetével is megismerteti az olvasót*. S éppen ezt akarjuk elérni a múzeum helytörténeti kiadványaival. *Ha ugyanis Szolnok megyében – ahol a Jászság és Nagykunsgág sajátos fejlődésétől a volt Külső-Szolnok megyei területek történeti fejlődése annyira eltér – néhány jól kiválasztott település történeti feldolgozása elkészül, közreadása egyúttal a megye történetének feldolgozását is nagymértékben segíti*. Mert mintegy mélyfúrásaként, nemcsak közvetlenül az érintett helyet mutatja be, hanem annak egész környezetét.

A III. ötéves tervidőszaktól kezdve a *Múzeumi Évkönyv megjelentetése lehetőséget ad nagyobb – a megyét érintő – tudományos publikációknak is*.

Itt kell megemlítenünk *Szolnok művészettörténeti hagyományaival kapcsolatos múzeumi feladatainkat*. A Művésztelepen dolgozó jeles mesterek munkásságát bemutató kiállításokhoz megfelelő katalógusokat készítünk, amelyek résztanulmányokként segítik a szolnoki művészeti élet monográfikus feldolgozását, de egyben az esztétikai közízlést is fejlesztik.

Említésre érdemesek a megye történetét, illetve legújabbkori eseményeit az évfordulókkal kapcsolatosan bemutató kiállításaink, amelyek a megye történetének sok értékes dokumentumát tárták fel.

A harmadik ötéves tervben a múzeum munkájának kiegészítésére szorosabb kapcsolatot tartott más utdományos intézményekkel. Így a Magyar Állami Földtani Intézetrel, Dr. Rónai András osztályvezető révén. Munkájukat segítettük azzal, hogy a földtani kutatásaik furatmagjait a múzeumban tároljuk, esetenként a munkájukhoz segítséget adtunk, helyet biztosítottunk, viszonzásul Szolnok környékének teljes földtani atlaszának kéziratos példányát kaptuk meg. Részben a jó kapcsolatoknak köszönhető, hogy a Földtani Intézet a Vízügyi Igazgatóság épületében egy szintet saját költségén épít ki kutatásainak munkahelyéül.

Évek óta ugyancsak *rendszeres kapcsolatot tartunk az Akadémiai Tiszakutató Bizottsággal*. Jó kapcsolataink látható eredménye az, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Biológiai Osztálya és a Damjanich János Múzeum közös fenntartásában, 1969. augusztus 1-ével Szolnokra települt a Tiszakutató Laboratórium. Feladata az elkészülő Tiszai II. Vízlépcső folyószakaszaiban és mederszakaszokban a hydrobiológiai változások kutatása, továbbá a Tisza II. Vízlépcsőhöz csatlakozó csatornarendszer és a vízzel elárasztott és öntözött területek hydrobiológiai kutatása.

A Tiszakutató Laboratórium dr. Uberkovich Gábor kandidátus irányításával 1969 őszén megalakította a Tisza II. Vízlépcső kutatásával és rutinvizsgálatával foglalkozó intézmények és személyek (Damjanich Múzeum Tiszakutató Laboratóriuma, Szolnoki Vízügyi Igazgatóság vízminőségi Felügyelősege Laboratóriuma, Szolnok megyei KÖJÁL, Szarvasi Haltenyésztési Kutató Állomás) *tematikai közösségét* és ezen belül a Tisza II. Vízlépcsőre vonatkozó vizsgálatokat igyekszünk úgy összehangolni, hogy az minél jobban megközelítse a komplex vizsgálati jelleget. A Tiszai Vízlépcső üzembehelyezése után a téma tovább folyik a csatornarendszerek és a folyóvizek változás-vizsgálatainál.

A szomszéd megyék múzeumaival közösen 1968-ban Palóckutatás témában a megyénket is érintő etnikum kutatása indult meg, amely nem csak néprajzi vonatkozásaiban jelentős, hanem a megye népesedéstörténeti vonatkozásaiban is.

Röviden a fentiekben számolhattunk be mindarról, ami a múzeum irányításával, a múzeumi munkatársak munkájával, vagy részben a megyei múzeumi szervezet munkatársainak közreműködésével is készült.

S itt szükségesnek látszik annak megemlítése is, hogy a fenti munkákkal párbuzamosan folyt egy jelentős múzeumi egység kifejlesztése is. A felszabaduláskor ugyanis a szolnoki múzeum csak három szuterén helyiséggel és kb. 1000 db-ra tehető műtárgyállománnyal rendelkezett. 1946-tól kezdve indult meg a háborús pusztítás eltüntetése és a múzeumi gyűjtés. Az 50-es évektől kezdődő nagyméretű építkezések és csatornázások a leletmentő ásatások fokozott végzését követelte.

A művelődési irányelvekkel kapcsolatos 1958. december 18-i megyei párthatározat a múzeumépület fejlesztésével a gyűjteményraktárak bővítését is segítette. A tanácsi kezelésbe vétel óta (1962. július 1.) a Megyei Tanács V. B. 1962. szept. 4-i, 1964. aug. 3-i és 1967. május 4. ülésén részletes tárgyalásra került a múzeum munkája, s a tudományos munka korszerű feltételeinek megteremtése mindig kiemelt témaként szerepelt.

A szolnoki múzeum műemléki épülete alkalmas a múzeum végleges otthonául. A Megyei Könyvtár új épületbe költözése után a korszerű kiállítási és népművelési munka feltételei javulnak meg elsősorban, de a raktározási és egyéb munkafeltételeink is végleges megoldást nyerhetnek.

A múzeumaink munkája a III. ötéves terv időszakában a gyűjtemények erőteljes fejlesztésére irányultak és vele párbuzamosan ezek szakszerű nyilvántartására. A tematikus kutatások alapozó jellegűek voltak, amelyek a megye különböző tudományos feladatait igyekeztek sokoldalúan felkutatni. Érthető, hogy a kutatásoknak csak részfeladatai kerülhettek publikálásra.

Javaslat a Szolnok megyei múzeum feladataira a IV. ötéves tervben

A IV. ötéves terv főfeladatait a megadott tudományos irányelvek – nem a kis részleteket, hanem az átfogóbb témákat előnyben részesíteni – alapján így fogalmazhatnánk meg:

1. *Az eddigi alapozó, feltáró jellegű kutatások eredményeinek monografikus feldolgozása és közreadása.*

a) *Szolnok megye területének monográfiája két kötetben. Az egyik a legrégebb időktől kezdve dolgozza fel a megye történetét, a másik kötet pedig 1876-tól kezdve a legújabbkorot mutatja be, teljes részletezésben. Az 1876-os évszám azt az időszakot jelöli, amikor a mai Szolnok megye újra önálló lett, de ez tulajdonképpen a legújabbkor történetét foglalja magában. A kézirat elkészítésének határideje: 1974. április 4. Nyomdai megjelenés határideje: 1975. április 4. Ebbe a nagy munkához a tervidőszak előző éveiben az atábbi résztanulmányok készülnek el:*

Szolnok megye története a honfoglalás előtt (munkaközösség dolgozza fel 1972-ig).

A szolnoki várispánság régészeti emlékanyaga (Selmezi L. dolgozza fel 1971-ig).

Szolnok megye az Árpád-korban (Györffy György kandidátus bekapcsolásával munkaközösség dolgozza fel 1972-ig).

Szolnok megye a későközépkorban (munkaközösség dolgozza fel 1973-ig).

Szolnok megye 1685-től 1876-ig (munkaközösség dolgozza fel 1972-ig).

Szolnok megye 1918/19-ben (munkaközösség dolgozza fel 1971-ig).

Szolnok megye 1876–1974-ig (munkaközösség dolgozza fel 1974-ig).

b) *A Szolnok Megyei Néprajzi Atlasz gyűjtőmunkájának feldolgozása a benne megszabott főbb témák szerint:*

Kartográfikus feldolgozás (munkaközösség munkája az egyes szaktémáknak megfelelően). Kézirat elkészítés határideje: 1972. július 1.

A néprajzi atlasz egyes témáinak feldolgozása monográfikus módszerrel a helyi gyűjtéseken alapulva országos összefüggésekbe ágyazva. Részt vesznek egyes témák kidolgozásában a gyűjtők, illetve bekapcsolódnak országos szakemberek is. A tanulmányok megjelenítése füzet sorozatszerűen a Néprajzi Atlaszban megjelent tematikus számozásoknak megfelelően. Határidő folyamatos.

2. *Az eddig megkezdett gyűjtőmunkák folytatása, illetve új gyűjtőmunka beindítása az 1. sz. alatt megjelölt főfeladat, a Szolnok megyei monográfia munkáihoz.*

a) *Szolnok megye régészeti katasztere* munkálatainak folytatása és járásonkénti közreadása rotaprintos formában. Határidő: folyamatos.

b) *Szolnok megye földrajzi nevei* című gyűjtőmunka – amelyet a múzeum szakemberei már megkezdtek – kiszélesítése társadalmi gyűjtők bekapcsolásával. Célja: Szolnok megye összes, jelenlegi ismert határrész helyneveinek, utca, stb. elnevezésének rögzítése, amelyek felhasználhatók településtörténeti kutatómunkában. A munka elindítása 1971-ben, befejezése 1973-ban.

c) *Szolnok megye műemléki kataszterének befejezése* és feldolgozása fotókartokon és kiadványokban. A munka befejezése 1975-ben.

d) *A szolnoki vár történetének feldolgozásához* még szükséges gyűjtőmunka és régészeti feltárás befejezése 1973-ig.

e) *A szolnoki művésztelep történetének kutatása*, az itt dolgozó nagyobb mesterek munkásságának felkutatása, feldolgozása és kiállításokon történő bemutatása. Határidő: folyamatos.

f) *Természettudományi gyűjtőmunka megkezdése a megyei múzeumban*, hogy természettudományi témájú kiállításokkal, feldolgozásokkal tehessük gazdagabbá a múzeumi népművelő munkát.

g) *A testvérvárosi kapcsolatok kiszélesítése* során az észt népművészetét, történetét, fejlődését bemutató anyag helyszíni gyűjtése, s itthoni feldolgozása kiállítások, kiadványok formájában.

3. *Kiállítások:*

Allandó kiállítást tervezünk:

1973-ban a Tiszai Vízlépcső megnyitásakor Tiszafüreden.

1974-ben Szolnokon természettudományi komplex kiállítást a Tisza élete címen, amelyben bemutatnánk a Közép-Alföld életét, történetét, a földtani viszonyoktól kezdve a jelenig.

1975-ben Szolnokon a megye történetét bemutató új kiállítást (a könyvtár kiköltözése után).

Időszaki, de hosszabb időre szólóan:

1971-ben Szolnokon, a Zsinagóga kiállítási célra történő felhasználása után, a múzeumban „Szolnoki Galéria” címen a művésztelep jeles mestereit bemutató kiállítás.

Néprajzi, népművészeti kiállítás állandó jelleggel (a könyvtár kiköltözése után).

4. A múzeumi szervezet egyéb feladatai:

a) Múzeumi egységet kell kiépíteni a megye egy-egy jelentősebb gócpontjában: Kunszentmártonban és Jászapátiban. Ez tulajdonképpen egy megindult és folyó munka befejezését jelenti.

b) A szolnoki múzeum padlásterében raktározási célra helyiségeket kell kiképezni megfelelő tűzbiztonsági követelményekkel, az új gyűjtött anyag elhelyezésére, mert a raktáraink már túltelítettek.

c) A karcagi és a tiszafüredi múzeum műemléki felújítása.

d) A szolnoki múzeum műemléki udvarának „Zenélő udvar” címen nyári népművelési nagyobb rendezvények, hangversenyek, művészi filmek vetítésére alkalmassá tétele.

e) A Verseggy Könyvtár kiköltözésével a múzeum épületének végleges birtokbavétele.

A múzeumi tudományos munkánk a IV. ötéves tervben egyben *előkészítését is segítik egy jelentős megyei és városi rendezvénynek. 1975-ben ugyanis Szolnok város 900 éves évfordulós ünnepséget szervez, amelyen kiállításokban, kiadványokban azt kívánjuk megmutatni, hogy Szolnok az alföldi megyeszékhelyek közül az egyetlen, amely I. István korában megyeszékhely volt és az ma is.* A kilenc évszázadot is meghaladó történelme során annyiszor elpusztult, fejlődésében akadályozott város 1945-től a tudatos városrendezési, város-politikai munka nyomán erőteljesen megindult az urbanizáció útján, s megteremtődik annak lehetősége, hogy az ország településhálózatában megjelölt feladatkörét betölthesse.

Kaposvári Gyula

JEGYZETEK

1. JÁSZKUNSAĞI FÜZETEK sorozat célkitűzését az első számban fogalmaztuk meg: „Azért indítottuk ezt a sorozatot, hogy Szolnok megye — és ezen belül a két jellegzetes magyar tájegység, a Jászság és a Nagykunság — népének életéből, dolgozó népünk hagyományai-ból minél többet megmenthessünk és hozzáférhetővé tegyünk.

De ezen kívül meg akarjuk ismertetni a ma értékeit is: a füzetekben sorra vesszük mind-azt, ami megérdemli, hogy a jövő nemzedék is tudjon róla.

A füzetek anyagát jól használhatják fiataljaink, kultúrotthonaink, kultúr-csoportjaink, népi együttesaink és haszonnal forgathatják mindazok, akik szívesen olvasnak népünk életéről.”

SZÜCS Sándor

Ludas Matyi cimborái. A Nagykunság és környékének haladó hagyományai-ból. Szolnok, 1954. 47. p. 20 cm. (Jászkunsági Füzetek 1.)

BETKOWSKI Jenő

Fahajók a Tiszán. A szolnoki fahajózás. — Szolnok, 1955. 56. p. 20 cm. (Jászkunsági Füzetek 2.)

SZÜCS Sándor

Háry János bajtársai. Verbunkos és obsitos történetek a Nagykunságból. Szolnok, 1956. 56. p. 20 cm. (Jászkunsági Füzetek 3.)

GYÖRFFY Lajos

Adatok az Alföld törökkori településtörténetéhez. (Az 1571-es szolnoki török defter fordítása.) Szolnok, 1956. 63. p. lt. 20 cm. (Jászkunsági Füzetek 4.)

CSETE Balázs

Jászkiséri gyermekjátékok. A jászkiséri gyermekek játékelete és a maguk készítette játékszerek. Szolnok, 1957. 39. p. 20 cm. (Jászkunsági Füzetek 5.)

2. A DAMJANICH JÁNOS MŰZEU M KÖZLEMÉNYEI sorozat lényegében folytatja a Jászkunsági Füzetek célkitűzéseinek megvalósítását. Nagyobb önálló tanulmányok, kismonográfiák közreadására szolgál. Ebben a sorozatban jelentjük meg a monografikus igényű község- és várostörténeti tanulmányokat, köztük a helytörténeti-néprajzi pályázatokat és doktori díszertációkat is.

SOOS Imre

A jobbágyföld helyzete a szolnoki Tiszatájon. Szolnok, 1958. 46. p. 5 t. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 1.)

KISS Géza

Kisújszállás története a 18. század végéig. Szolnok, 1959. 39. p. 4 t. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 2.)

BETKOWSKI Jenő

Tiszai hajóselet. Fahajók a Tiszán II. rész. Szolnok, 1961. 79. p. 6 t. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 3—4.)

DÖMÖTÖR Sándor, dr.

Abádszalók földje, népe, kultúrája. Szolnok, 1961. 190. p. 8t. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 5—7.)

DOROGI Márton

A kunsági kisbunda. Szolnok, 1962. 36. p. 24t. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 8—9.)

CSONTOS Sándor

A szolnoki Tisza Bútorgyár története. Szolnok, 1965. 36. p. 8t. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 10.)

KORMOS László

Kunmadaras fejlődéstörténete termelőszövetkezeti községgé alakulásig. Szolnok, 1967. 191. p. 16t. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 11—14.)

SZABÓ László

Munkaszervezet és termelőkenyesség a magyar parasztságnál a XIX—XX. században. Szolnok, 1968. 167. p. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 15—18.)

KISS Kálmán

Kisújszállás (ezerkilencszáztizennyolc) 1918/19-ben. Szolnok, 1969. 116. p. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 19—20.)

SZABO Lajos—ZSOLDOS István

Fejezetek Kisújszállás történetéből. Szolnok, 1969. 80. p. 4t. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 21—22.)

BALÁZS Árpád

A Lenin Tsz Tiszaföldvárrott. Szolnok, 1970. 256. p. 16 t. 20 cm. (A Damjanich János Múzeum Közleményei 23—24.)

3. A SZOLNOK MEGYEI MÚZEUMI ADATTAR sorozatunk már címében hordja kiadványaink programját. A múzeumok ugyanis az egyes múzeumi szakágak tervszerű tárgygyűjtésén kívül a gyűjtőutakra, kutatásokra vonatkozó részletes feljegyzéseket, naplókát, kéziratokat stb. is rendszeresen gyűjtik, amelyek az egyes múzeumi tárgyak, leletek tudományos jelentőségét is növelik. Ezek a kéziratok a múzeumok adattáraiban kerülnek megőrzésre a múzeum területére vonatkozó helytörténeti, néprajzi, régészeti, műemlékvédelmi, stb. értékes forrásanyagként.

Hasznosan egészítik ki a múzeumi szakemberek kézíratait már évek óta a múzeumbarátok, önkéntes gyűjtők — fiatal és öreg egyaránt — és szakkörök által készített pályamunkák, dolgozatok is, amelyek az Országos Néprajzi Múzeummal közösen évenként meghirdetett felnőtt és ifjúsági pályázatainkra beérkeztek. S ha díjat, helyezést nem is ér el mindegyik, a pályamunkákban összegyűjtött adatok miatt méltók a megőrzésre.

A Szolnok Megyei Múzeumi Adattár sorozatunkban a múzeumi adattárak válogatott darabjait adjuk tehát közre.

SZUCS Sándor

Pásztorok a barázda közt. Szolnok, 80. p. 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 1.)

KAKUK Mátyás

Kunszentmárton földrajzi nevei. Szolnok, 1965. 90. p. 1t. 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 2.)

BANNER János

A Lehelkürt szolgálatában. Szolnok, 1966. 58. p. 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 3.)

SZABO Lajos

A kunhegyesi szegények és redemptusok életéte a XVIII—XIX. század fordulóján. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 4.)

SZOLNOKI Munkás

Bevezetőt írta: Kaposvári Gyula. Szolnok, 1969. 14. p. 240 t. 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 6.)

TANULMANYOK Tiszaföldvár életéből.

(A közigazgatás, a mezőgazdaság és az ipar fejlődése a felszabadulás után.) (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 7.) — Megjelenés alatt.

JÁSZSÁGI Néplap 1—2. évfolyam. (1918. dec. 25—1919. máj 24.) Jászberény, 1969. 7. p. 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 8.)

MESZAROS Ferenc

Szolnok megye 1918/19-ben. Összeállította: —. Szolnok, 1969. 79. p. 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 9.)

DOLGOZÓK Lapja 1944/45.

Szerk.: Kaposvári Gyula. Szolnok, 1969. 8. p. 14 t. 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 10.)

SZOLNOK megye 1944/45-ös eseményeiből.

Szerkesztette: Kaposvári Gyula. — Szolnok, 1969. 138. p. 76t. VI. melléklet, 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 11—12.)

SZOLNOK (huszonöt) 25 éve.

Adatok Szolnok város fejlődéséhez. I—II. — Szerk.: Balázs Andrásné, Barna Gábor, Kaposvári Gyula. Szolnok, 1969. 386. p. 53t. 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 13—16.)

NÉPRAJZI dolgozatok Szolnok megyéből.

Diák pályamunkák.

Osszeáll.: Szabó László dr. Szolnok, 1970. 240. p. 29 cm. (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 17—18)

BORUS József

Szolnok megye felszabadtítása. (1944. okt. 7.—nov. 17.) (Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 19.) — Megjelenés alatt.

4. A JÁSZSÁGI FÜZETEK célkitűzése megegyezik a Damjanich János Múzeum Közleményei sorozatunkéval. A Jász Múzeum kiadványaként a Jászság területére vonatkozó tanulmányok megjelentetésére.

BLENESSY János

Jászberény iskolázásának és közművelődésének története a középkortól a 19. század végéig. Jászberény, 1967. 71. p. 8t. 24 cm. (Jászsági Füzetek 1.)

TOTH János

Harcoltunk a szovjethatalomért. Jászsági internacionalisták visszaemlékezései. Jászberény, 1967. 47. p. 24 cm. (Jászsági Füzetek 2.)

NAGY József

Sajátos farsangi népszokások a Jászságban. Jászberény, 1967. 24 cm. (Jászsági Füzetek 3.)

FEKETE Lajos

A hatvani szandzsák 1550. évi adóösszeírása. Jászberény, 1968. 89. p. 12t. (Jászsági Füzetek 4.)

TOTH János

Az Oszírozás forradalom és a Tanácsköztársaság a Jászságban. (Adatok, dokumentumok.) Jászberény, 1969. 75. p. 24 cm. (Jászsági Füzetek 5.)

A Jászsági Honismereti Adattár füzeteit a Hazafias Népfront Honismereti Bizottságával közösen jelenteti meg a Jász Múzeum rotaprintes formában.

A felsorolt kiadványokon kívül még felhívjuk a figyelmet a múzeum népszerűsítési sorozatára, a MÚZEUMI LEVELEK-re, amely a múzeum baráti körök tagjait van hivatva tájékoztatni. Programját a Múzeumi Levelek 1. számában rögzítettük:

„Egy régi tervet váltunk valóra a Múzeumi Levelek megindításával. Számítalan olyan régészeti, őslénytani lelet, néprajzi tárgy, helytörténeti adat és anyag kerül a múzeumba, amelyre a tanácsok, pártbizottságok, pedagógusok, iskolai tanulók, mezőgazdasági dolgozók vagy építő munkások hívták fel a múzeumi dolgozók figyelmét. Mivel az ásatások vagy egyéb kutatások tudományos feldolgozása hosszú időt igényel, az általános érdeklődést szeretnénk addig is kielégíteni rövid, érdekes ismeretterjesztő cikkek, adatok közrebecsátásával. Az embereket ugyanis rögtön érdekli az anyag előbukkanásakor, egy az milyen korból származik, mire használták.

Lehetőség kínálkozik így arra is, hogy a múzeum régi és új értékesebb, fontosabb tárgyait rajzban, írásban bemutassuk. Ezzel az egyes községek, városok helytörténetéhez adunk használható anyagot.

Sort kerítünk arra is, hogy a magyar tudományos kutatásoknak a szaklapokban csak idegen nyelven megjelent tanulmányaiból a Szolnok megyei vonatkozású régészeti, néprajzi, művészettörténeti, természettudományi, stb. részleteket ismertessük, s ezáltal mindenki számára hozzáférhetővé tegyük a legújabb tudományos eredményeket is.

Reméljük, hogy a Múzeumi Levelek még szorosabba fűzik a kapcsolatot a múzeumi munka iránt érdeklődő és azt támogató dolgozók és a múzeumok között. S az itt közölt írások is segítenek szűkebb hazánk, Szolnok megye megismertetésében és megismeretetésében.”